

Sygn. akt IC 1746/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 grudnia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSR (del.) Joanna Dams

Protokolant: Dorota Malinowska

po rozpoznaniu w dniu 9 grudnia 2019 r. w Świdnicy

sprawy z powództwa **A. M.**

przeciwko **Skarbowi Państwa – Zakładowi Karnemu w K.**

o zapłatę

oddala powództwo.

Sygn. akt **IC 1746/17**

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym dnia 20 września 2017 r. powód A. M. wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa – Zakładu Karnego w K. kwoty 150.000 zł tytułem zadośćuczynienia.

W uzasadnieniu powód podał, że przebywał w pozwanej jednostce w dniach od(...) r. do (...) r. oraz w dniach od(...) r. do (...) r. W tym okresie strona pozwana nie zapewniła mu warunków bytowych, które prawo nakazuje zapewnić osobie izolowanej, dlatego też strona pozwana ponosi odpowiedzialność: za umieszczenie go w celi wraz z osadzonymi palącymi wyroby tytoniowe (co nastąpiło mimo zgłoszenia przez powoda, że jest osobą niepalącą), za brak ciepłej wody w celach od marca (...) r. do września (...) r., a także za pozbawienie go możliwości korzystania ze świetlicy i zajęć kulturalno-oświatowych pomimo obowiązku ich organizowania i udostępniania. Powód powołał się przy tym na regulamin Zakładu Karnego w K. oraz Zarządzenie (...) numer (...)z dnia 14 kwietnia 2016 r.(§ 4-16). Powód w piśmie procesowym z dnia 28 marca 2018 r. wskazywał również na uniemożliwienie mu korzystania z energii elektrycznej poprzez okresowe odcięcie dopływu prądu do gniazdek. Nadto wskazał na naruszenie przez stronę pozwaną dobra osobistego powoda w postaci zdrowia - nie tylko poprzez przebywanie w celi z osobami palącymi, ale również poprzez pozbawienie dostępu do zajęć ruchowych, albowiem powód – z racji przebytej operacji kolana – wymagał w tym czasie rehabilitacji. W okresie izolacji powodowi nie zapewniono humanitarnych warunków odbywania kary, do czego pozwany był zobowiązany. Zdaniem powoda bowiem każdy pozbawiony wolności powinien być traktowany humanitarnie, a traktowanie humanitarne obejmuje „coś więcej niż niestosowanie tortur, poniżanie, niehumanitarne i okrutne traktowanie”; powołał się przy tym na art. 40 konstytucji RP.

Strona pozwana w odpowiedzi na pozew z dnia 23 lutego 2018 r. wniosła o oddalenie powództwa w całości. Podała, że zarzut powoda odnośnie osadzenia go w celi wraz z osobami palącymi jest nieuzasadniony. Wyjaśniała, że początkowo, tj. w dniu przyjęcia powoda do Zakładu Karnego w K. ((...) r.) oświadczył on, że jest osobą niepalącą, wobec czego został osadzony w celi wraz z inną osobą deklarującą nieużywanie wyrobów tytoniowych. Następnie, przy ponownym przyjęciu do pozwanej jednostki penitencjarnej ((...)), powód zadeklarował już, iż jest osobą palącą, co potwierdził

własnoręcznym podpisem w aktach ewidencyjnych. Z kolei wobec przetransportowania powoda do Zakładu Karnego w S. powód w dniu 20 kwietnia 2017 r. sporządził oświadczenie, że jest osobą niepalącą.

Jeśli chodzi o zarzut braku ciepłej wody pozwany podał, że obowiązujące przepisy nie tylko nie nakładały wówczas na jednostki penitencjarne obowiązku zapewnienia osadzonym ciepłej wody w celach mieszkalnych, ale w okresie, którego dotyczy pozew, infrastruktura techniczna w Oddziale Penitencjarnym numer(...)nie była przystosowana do zaopatrywania cel w ciepłą wodę użytkową. Pozwany jednak w 2016 r. przeprowadził kompleksową modernizację istniejącej instalacji sanitarnej, w ramach której wykonano układ ciepłej wody użytkowej, niemniej jednak potwierdził, że w okresie wskazanym przez powoda w każdej celi była zimna woda. Osadzeni jednak mieli możliwości skorzystania z łaźni.

Odnosząc się do zarzutu pozbawienia możliwości korzystania ze świetlicy i zajęć kulturalno-oświatowych pozwany podniósł, że jednym z priorytetów uwzględnianych przy planowaniu działalności kulturalno-oświatowej i sportowej oraz bibliotecznej jest równy dostęp wszystkich osadzonych do ww. oddziaływań penitencjarnych. W czasie pobytu powód mógł korzystać z bibliotek i kół zainteresowań. W ramach zajęć kulturalno-oświatowych prowadzono wiele konkursów wiedzy i turniejów sportowych. Oprócz konkursów o różnorodnej tematyce i turniejów sportowych działały także koła zainteresowań, a osadzeni mogli się również uczyć języków obcych. W trakcie wizytacji w celach mieszkalnych powód nie zgłaszał żadnych skarg ani nie zapisywał się na rozmowy do kierownictwa jednostki, ani innych przełożonych. Nazwisko powoda nie widnieje również w ewidencji skarg wnoszonych przez osadzonych.

Strona pozwana podniosła również, że powód w pozwie nie wskazał żadnych konkretnych zdarzeń, które miały mieć miejsce w zakładzie pozwanego i skutkować dla powoda jakąkolwiek szkodą bądź krzywdą. Niedogodności w życiu codziennym są elementem izolacji w związku faktem odbywania kary w zakładzie zamkniętym. Ogólnikowe i gołosłowne twierdzenia, że naruszono dobra osobiste powoda i wyrządzono mu krzywdę znajdują oparcie jedynie w twierdzeniach powoda, albowiem powód nie wskazał żadnych dowodów mogących przemawiać za jego twierdzeniami. Nie wskazał nadto związku przyczynowego pomiędzy bezprawnym działaniem lub zaniechaniem strony pozwanej a szkodą na jego osobie.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Powód był osadzony w Zakładzie Karnym w K. w okresie od (...) r. (powód podał daty od (...)r.) oraz w dniach od (...) r. (powód podał w pozwie od (...) r.)

Dowód:

- informacja o pobytach i orzeczeniach ZK K. z dnia 08.02.2018 r. k. 56-58 akt.

Powód w dniu 25 marca(...) r. podpisał oświadczenie, że jest osobą niepalącą, następnie w dniu 8 kwietnia (...) r. oświadczył, że jest osobą palącą, po czym w dniu 20 kwietnia (...) r. sporządził oświadczenie, że jest osoba niepalącą. Wszystkie dokumenty zostały opatrzone własnoręcznym podpisem powoda.

W trakcie pobytu w ZK w K. powód nie domagał się przeniesienia do innej celi z uwagi na swoje preferencje co do palenia tytoniu, nie składał też w tym przedmiocie skarg.

Dowód:

- akta ewidencyjne k. 62-63,

- oświadczenie powoda z dnia 20.04.2017 r., k.65,

- przesłuchanie powoda k. 221-222 i e-protokół.

- zeznania świadka B. L., k.178 i e-protokół,

- zeznania świadka G. R., k. 178 i e-protokół,
- zeznania świadka W. R., k. 178 i e-protokół,
- zeznania świadka M. M., k. 178 i e-protokół,
- zeznania świadka S. S., k. i e-protokół,
- zeznania świadka P. T., k. i e-protokół.

Cele mieszkalne Zakładu Karnego w K., w których przebywał osadzony, nie były – w trakcie jego pobytu - przystosowane do zaopatrywania ich w ciepłą wodę użytkową. Obowiązujące wówczas Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 29.08.2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności nie nakładało na administrację Zakładów Karnych takiego obowiązku (Rozporządzenie utraciło moc z dniem 01.01.2017 r.). Mając jednak na uwadze poprawę warunków bytowych osadzonych jesienią 2016 r. przeprowadzono kompleksową modernizację istniejącej instalacji sanitarnej pawilonu, w ramach której wykonano układ ciepłej wody użytkowej wraz z cyrkulacją.

W istotnym dla rozpoznania sprawy okresie powód mógł korzystać z ciepłej wody podczas kąpieli w łaźni (dwa razy w tygodniu), mógł też podgrzewać wodę w celi za pomocą prywatnej grzałki/ czajnika.

W trakcie pobytu w ZK w K. powód nie składał skarg dotyczących braku w celach ciepłej wody użytkowej.

Dowód:

- notatka służbowa z dnia 08.02.2018 r. k. 66,
- przesłuchanie powoda A. M., k. 221-222 i e-protokół,
- zeznania świadka B. L., k.178 i e-protokół,
- zeznania świadka G. R., k. 178 i e-protokół,
- zeznania świadka W. R., k. 178 i e-protokół,
- zeznania świadka M. M., k. 178 i e-protokół,
- zeznania świadka S. S., k. i e-protokół,
- zeznania świadka P. T., k. i e-protokół.

W Zakładzie Karnym w K. prowadzono wiele zajęć kulturalno-oświatowych w czytelnicy- bibliotece, a także zajęć sportowych, organizowano konkursy wiedzy i turnieje sportowe. Oprócz wspomnianych konkursów o różnorodnej tematyce i turniejów sportowych działały także koła zainteresowań, a osadzeni mogli się również uczyć języków obcych. Osadzeni przy każdej wizycie w bibliotece mogli korzystać z jej zasobów (wypożyczać na miejscu lub do celi). Osadzeni mogli bez przeszkód uczęszczać na zajęcia związane z popularyzacją czytelnictwa, gdzie mogli mieć kontakt z książkami i z aktualną prasą. Zapewniono im również możliwość udziału w różnego rodzaju warsztatach np. Klub (...), Dyskusyjny Klub (...), (...) (...) i konkursach wiedzy np. (...)

W trakcie pobytu w ZK w K. powód nie składał skarg dotyczących ograniczenia w korzystaniu z w/w zajęć.

Dowód:

- plan działalności K.O. oraz zajęć w czytelnicy - bibliotece k. 70-81,

- plan zajęć kulturalno-oświatowych – k. 86-94,
- plan zajęć sportowych – k. 82-85,
- zeznania świadka S. S., k. i e-protokół,
- zeznania świadka P. T., k. i e-protokół.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo było niezasadne.

Zgodnie z przepisem art. 24 § 1 k.c. ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, (...) Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego (...). Z art. 40 Konstytucji RP, na który m.in. powoływał się powód, wynika wprost, że nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych. Sytuacja prawna osób pozbawionych wolności uregulowana jest w sposób ogólny w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.). Stosownie do art. 102 pkt 6 k.k.w. skazany ma prawo do korzystania z urządzeń i zajęć kulturalno-oświatowych i sportowych, radia, telewizji, książek i prasy.

W zakładach karnych stwarza się skazanym warunki odpowiedniego spędzania czasu wolnego, w tym organizuje się zajęcia kulturalno-oświatowe, wychowania fizycznego i sportowe oraz pobudza aktywność społeczną skazanych (art. 135 § 1 k.k.w.). Ramowy charakter tej ustawy oznacza, że zagadnienia wykonywania kary pozbawienia wolności uszczegółwiają i precyzują akty wykonawcze rangi rozporządzenia. Przykładowo wymienić tu można dwa rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności oraz w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania (Dz. U. Nr 152, poz. 1493 i 1494).

Zatem w sprawie istotnym było ustalenie, czy wymienione w cytowanych przepisach warunki odbywania kary zostały powodowi zapewnione, czy też został ich pozbawiony, a przez to narażony został na odbywanie kary w warunkach uwłaczających jego godności. W ramach podstawy faktycznej powództwa o ochronę dóbr osobistych powód powołał się w zasadzie na trzy podstawowe grupy okoliczności, które - w jego ocenie - miały świadczyć o zasadności jego roszczeń. Pierwsza to przebywanie w celi z osobami palącymi, druga – brak ciepłej wody w celach, trzecia zaś to brak możliwości korzystania ze świetlicy oraz zajęć kulturalno-oświatowych.

Ustalając stan faktyczny sprawy Sąd oparł się na dowodach z dokumentów przedstawionych przez stronę pozwaną oraz z zeznań świadków: B. L., G. R., W. R., M. M., S. S. i P. T., wiarygodności których strony nie kwestionowały, a także na przesłuchaniu powoda. Wiarygodność tych dowodów Sąd ocenił w oparciu o zasady doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania.

Przeprowadzone dowody nie potwierdziły tego, aby pobyt powoda w pozwanej jednostce penitencjarnej łączył się z naruszeniem jego dóbr osobistych z uwagi na warunki odbywania kary pozbawienia wolności.

Powód został osadzony w celach z osobami palącymi, co potwierdzili świadkowie B. L., G. R., W. R. i M. M., jednakże postępowanie dowodowe wykazało, iż powód przebywał w celach z osobami palącymi z uwagi na podpisanie przez niego oświadczenia, że jest osobą palącą. Świadkowie S. S. i P. T. zgodnie wskazali, że kiedy powód oświadczył, iż jest osobą niepalącą, wówczas przebywał w celi z osobami deklarującymi nieużywanie wyrobów tytoniowych. W tych okolicznościach nie sposób przyjąć, aby warunki odbywania kary mogły w istocie naruszać dobra osobiste powoda, skoro przebywanie w celi dla palących następowało za jego zgodą.

Sąd nie podzielił również zapatrywań powoda co do nieodpowiednich warunków panujących w celach, a polegających na niedostarczeniu do cel ciepłej wody oraz przerw w dostawie prądu. Pomieszczenia były wyposażone w sprzęt kwaterunkowy z węzłem sanitarnym określonym w treści załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 stycznia 2014 roku w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Wskazać należy jednak, że brak ciepłej wody w celi, a przez to niższy jej standard, nie daje podstaw do przyjęcia naruszenia dobra osobistego osoby pozbawionej wolności. Osadzeni mieli prawo do korzystania z łaźni, a ponadto cele wyposażone były w urządzenia takie jak czajnik i miska, umożliwiające zagrzanie (czy też zagotowanie) wody i umycie się w celi. Braki w dostawie prądu wskazywane przez powoda nie były zjawiskiem stałym, ale przejściowym, wпадkowym i nie pozbawiało to osadzonych korzystania z czajnika i - co za tym idzie - dostępu do ciepłej wody.

Odnosząc się do zarzutów powoda dotyczących oferty kulturalno-oświatowej oraz opieki medycznej w postaci dostępu do rehabilitacji, to podobnie jak w przypadkach omówionych wyżej, do naruszenia dóbr osobistych powoda nie doszło, przy czym działania pozwanej było zgodne z prawem. W zakładzie karnym prowadzono wiele zajęć kulturalno-oświatowych w czytelni-bibliotece, a także zajęć sportowych, organizowano konkursy wiedzy i turnieje sportowe. Oprócz konkursów o różnorodnej tematyce i turniejów sportowych działały także koła zainteresowań, a osadzeni mogli się również uczyć języków obcych. Osadzeni mogli korzystać z zasobów biblioteki (wypożyczać na miejscu lub do celi), a także mogli uczęszczać na zajęcia związane z popularyzacją czytelnictwa, gdzie mieli zapewniony kontakt z książkami i z aktualną prasą. Mogli oni również brać udział w różnego rodzaju warsztatach np. Klub (...), Dyskusyjny Klub (...), (...) (...) i konkursach wiedzy np. (...). W ocenie sądu, powód bez żadnych przeszkód mógł korzystać ze stosunkowo szerokiej oferty kulturalno - oświatowej.

Powód nie został też pozbawiony dostępu do opieki medycznej - w tym wypadku należy dodać, że nawet w warunkach wolnościowych dostęp ten jest reglamentowany, np. poprzez długi czas oczekiwania na niektóre świadczenia medyczne. Opieka medyczna finansowana ze świadczeń publicznych nie jest zatem udzielana natychmiast i na każde żądanie. Wskazać należy jednak, że okoliczność, iż powód potrzebował rehabilitacji po operacji kolana nie została w ogóle potwierdzona.

Biorąc pod uwagę powyższe Sąd uznał, że wszystkie zgłaszane przez powoda zastrzeżenia oraz podnoszone zarzuty wynikały co najwyżej z jego subiektywnych odczuć, czy też przemyśleń dokonanych już po zakończeniu odbywania kary pozbawienia wolności w ZK w K.. Powodowi nie udało się wykazać, iż służba więzienna oraz jej funkcjonariusze i pracownicy dopuścili się jakichkolwiek bezprawnych działań w sferze administracyjno - organizacyjno - porządkowej (a także w sferze medyczno - leczniczej). Z tego też względu brak było podstaw do przyjęcia, że pobyt w pozwanej jednostce penitencjarnej w okresie opisanym przez powoda w pozwie, może stanowić podstawę do uznania, iż doszło do naruszenia jego dóbr osobistych.

Na powodzie dochodzącym roszczeń z tytułu naruszenia dóbr osobistych spoczywa ciężar udowodnienia, że odbywał karę pozbawienia wolności w warunkach niehumanitarnych. Ciężar dowodu, że warunków w zakładzie karnym odpowiadały jednak obowiązującym normom i nie doszło do naruszenia dóbr osobistych, spoczywa natomiast na pozwanym (por.: wyrok z dnia 28 lutego 2007 r. SN, V CSK 431/06). Przepis art. 24 k.c. kreuje domniemanie bezprawności naruszenia dóbr osobistych, ale sam fakt ich naruszenia nie jest objęty tym domniemaniem i rzeczą powoda jest wykazać, że do owego naruszenia dóbr osobistych doszło.

Odnosząc się jeszcze do kwestii dowodowych wskazać należy, że obie strony zaoferowały dowody osobowe, jak i dowody z dokumentów, których analiza prowadziła do wniosku, że pobyt powoda w jednostce penitencjarnej pozwanej nie naruszył jego dóbr osobistych. Powód nie zakwestionował dowodów, które przedstawiła strona pozwana dla obrony przed dochodzonym roszczeniem. Oświadczył jedynie, że został zmuszony do podpisania oświadczenia, iż jest osobą palącą, zgłaszając jednocześnie - ustnie - że jest osobą niepalącą. To jego twierdzenie było jednak niewiarygodne w sytuacji, gdy ani współosadzeni, ani wychowawcy nie potwierdzili, aby pobyt w celi dla palących był dla powoda jakimkolwiek problemem. Brak było jego skarg w tym przedmiocie (także oficjalnych), przy czym w ZK w K. nie było w istotnym czasie problemu lokalowego uniemożliwiającego przeniesienie powoda do celi dla niepalących. Przeprowadzone w sprawie dowody potwierdzały m.in. w jakich celach powód był zakwaterowany i

jakie warunki w nich panowały, z jakimi osobami w nich przebywał, a także w jakim okresie i jakie zajęcia kulturalno-oświatowe oraz sportowe były organizowane w czasie pobytu powoda w ZK K.. Zarówno dowody z dokumentów, jak i dowody z zeznań świadków posiadają określoną moc dowodową i wiarygodność (por. art. 244 i 245 k.p.c.), a w tej sprawie brak jest podstaw do uznania, że okoliczności w nich stwierdzone nie odpowiadają rzeczywistemu stanowi rzeczy.

W przepisie art. 24§1 k.c., będącym podstawą prawną roszczenia powoda, ustanowione zostało domniemanie bezprawności naruszenia dobra osobistego (art. 23 k.c.). Domniemanie to podlega obaleniu przez wykazanie uprawnienia do określonego działania. Kto zatem twierdzi, że naruszono jego dobro osobiste, nie musi wykazywać bezprawności (art. 6 k.c.), nie zwalnia go to jednak od obowiązku wykazania, że do naruszenia (zagrożenia) dobra osobistego faktycznie doszło. Ciężar przytoczenia faktów w tym zakresie spoczywa więc na powodzie, który powinien wywiązać się z niego w zakresie umożliwiającym sądowi sprawdzenie zasadności żądania.

W przedmiotowej sprawie przedmiotem ochrony była godność człowieka. Powód naruszenia tego dobra osobistego upatrywał w niehumanitarnych warunkach osadzenia, winien więc zgodnie z rozkładem ciężaru dowodu jedynie dowieść naruszenia tego dobra osobistego. Prawo do godnego odbywania kary pozbawienia wolności niewątpliwie należy zaliczyć do katalogu dóbr osobistych podlegających ochronie. Działania naruszające te dobra mogą rodzić odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 24 k.c. i 448 k.c., jednakże sam tylko dyskomfort spowodowany pobytem w warunkach izolacji nie może stanowić podstawy do sformułowania tezy, że doszło do naruszenia dóbr osobistych. Do naruszenia dóbr osobistych dochodzi jedynie wówczas, gdy cierpienie i upokorzenie, jakiego doznaje osoba pozbawiona wolności, przekracza nieunikniony element niedogodności, cierpienia, wpisanych w karę pozbawienia wolności. Obrazowo rzecz ujmując, nawet samo osadzenie w zakładzie karnym osoby skazanej prawomocnym wyrokiem karnym celem odbycia kary pozbawienia wolności, przy zachowaniu wszelkich warunków wykonywania tej kary, stanowi naruszenie dobra osobistego w postaci wolności (art. 23 k.c.), tyle tylko, że w tym przypadku zachodzi okoliczność wyłączająca bezprawność w postaci działania w ramach porządku prawnego. W ocenie sądu nie doszło do żadnej bezprawnej ingerencji strony pozwanej w dobra osobiste powoda, w szczególności w jego prawo do godnego i humanitarnego odbywania kary pozbawienia wolności według uznanych norm człowieczeństwa. Działania pozwanego podejmowane były w ramach obowiązującego porządku prawnego, z zachowaniem przepisów regulujących zasady odbywania kary pozbawienia wolności, a niedogodności odczuwane przez powoda mają charakter subiektywny, spowodowany przebywaniem w warunkach izolacji. Nie były podejmowane przez funkcjonariuszy Zakładu Karnego żadne działania, ani nie doszło do zaniechań, które świadczyłyby o tym, że poczucie utraty godności jakiego doznawał powód, jako osoba pozbawiona wolności, przekraczały nieunikniony element niedogodności wpisany w karę pozbawienia wolności.

W rezultacie należało przyjąć, że roszczenia powoda nie zasługiwały na uwzględnienie, a powództwo podlegało oddaleniu w całości.

Na zakończenie wskazać należy, że Sąd pominął szereg wnioskowanych przez powoda dowodów ze źródeł osobowych, lecz nastąpiło to z tej przyczyny, że powód – pomimo wyznaczenia mu dodatkowych terminów – nie potrafił wskazać aktualnych adresów świadków: P. P., M. K., J. P. i K. M., R. K., M. G. (postanowienia na k.186 i 255).